

Patrycja Nowakowska,

Adwokat - Senior Associate, Zespół Energetyki, Kancelaria Kubas Kos Gałkowski

Marek Malciak,

Adwokat - Senior Associate, Zespół Energetyki, Kancelaria Kubas Kos Gałkowski

Zmiany w funkcjonowaniu i zasadach rozliczania fotowoltaiki

Rynek fotowoltaiki (PV) rozwija się w ostatnich latach najszybciej ze wszystkich sektorów OZE w Polsce. Według danych statystycznych Agencji Rynku Energii, moc zainstalowana fotowoltaiki w Polsce wyniosła niemal 6 GW na koniec sierpnia 2021 r. O skali i tempie wzrostu tych instalacji świadczy fakt, że w sierpniu 2020 r. moc zainstalowana fotowoltaiki wyniosła niecałe 2,9 GW¹. W ciągu zatem tylko jednego roku (dodatkowo w trakcie pandemii COVID-19) nastąpił ponad 100% wzrost mocy zainstalowanej w PV.

Dość wskazać, że wyznaczony w PEP 2040 cel mocy zainstalowanej w fotowoltaice na 2025 (tj. 5,5 GW) został już przekroczony². Polskie Sieci Elektroenergetyczne szacują, że w 2025 r. uda się osiągnąć 10 GW, a może nawet i więcej. Ponadto, fotowoltaika już prawie zrównała się z mocą zainstalowaną w instalacjach wiatrowych (onshore), która na koniec sierpnia 2021 r. wynosiła prawie 6,8 GW³.

■ Intensywny rozwój fotowoltaiki w Polsce

Intensywny rozwój fotowoltaiki dotyczy zarówno instalacji o dużej mocy, jak i głównie przydomowych mikroinstalacji. Jest co najmniej kilka czynników leżących u podstaw tak wielkiego sukcesu branży fotowoltaicznej. Głównymi z nich są: (i) bezemisyjność źródła wytwórczego, (ii) stale zmniejszający się koszt instalacji PV, (iii) dofinansowanie do budowy mikroinstalacji PV w ramach kolejnych edycji programu „Mój Prąd” i możliwość skorzystania z ulgi termomodernizacyjnej, czy wreszcie (iv) istniejący dla mikroinstalacji PV korzystny system wsparcia w postaci opustów (rozliczenie net-metering).

System opustów pozwala traktować sieć elektroenergetyczną jako „wirtualny magazyn energii”, do którego trafiają nadwyżki energii elektrycznej wyprodukowanej w instalacji fotowoltaicznej i niezużytej w ramach autokonsumpcji. Inaczej system ten określa się mianem *net-metering*. Według obecnie obowiązujących zasad prosument wprowadzając 1 kWh do sieci dystrybucyjnej może z niej odebrać w okresie własnego zapotrzebowania 0,8 kWh (gdy wielkość jego instalacji wynosi do 10 kW) lub 0,7 kWh (gdy wielkość jego instalacji wynosi od 10 kW do 50 kW). Jednocześnie nie są pobierane od prosumenta przez operatora systemu dystrybucyjnego opłaty dystrybucyjne za ponowny przesył energii rozliczanej w opuszczeniu. Te przejrzyste i proste zasady rozliczeń za energię elektryczną wyprodukowaną

przez prosumentów, w powiązaniu z systematycznie drożejącą energią elektryczną w Polsce, powodują znaczne zainteresowanie społeczne tym sposobem produkcji i pozyskiwania energii. Jednocześnie wraz ze wzrostem liczby instalacji fotowoltaicznych wzrasta obciążenie sieci energetycznych, zwłaszcza sieci niskiego napięcia.

■ Uchwalone przez Sejm zmiany w Ustawie o Odnawialnych Źródłach Energii

□ Uwagi ogólne

Opisane zasady rozliczania energii elektrycznej produkowanej przez prosumentów w mikroinstalacjach znajdują się w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii. W połowie 2021 r. zapowiedziano istotne zmiany tych zasad, których głównym celem była zmiana sposobu rozliczania energii elektrycznej wprowadzanej i pobieranej z sieci przez prosumentów w mikroinstalacjach. W dniu 2 lipca 2021 r. został wniesiony poselski projekt nowelizacji ustawy o OZE oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1382), którego postępowaniem sprawozdawcą była Poseł Jadwiga Emilewicz. Zakładał on utrzymanie rozliczenia energii elektrycznej produkowanej i pobieranej z sieci przez prosumentów na dotychczasowych zasadach (*net-metering*) oraz dodawał definicję prosumenta zbiorowego i wirtualnego. Projekt ten był rozpatrywany na posiedzeniach Komisji do Spraw Energii, Klimatu i Aktywów Państwowych w dniach 20 lipca 2021 r. oraz 27 października 2021 r. Jednakże w dniu 28 października 2021 r. projekt zmiany ustawy o OZE oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1382) został wycofany. W tym samym dniu złożony został nowy poselski projekt zmiany ustawy o OZE oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1704), którego postępowaniem sprawozdawcą został Poseł Marek Suski. Ustawa ta została uchwalona przez Sejm RP na posiedzeniu już w dniu 29 października 2021 r. i trafi pod obrady

Senatu RP. Jej końcowy kształt nie jest zatem jeszcze znany. W dalszej części zostaną przedstawione najważniejsze zmiany ustawy o OZE przewidziane w ww. ustawie uchwalonej przez Sejm.

□ Uzasadnienie nowelizacji

Uzasadnienie nowelizacji ustawy o OZE jest bardzo krótkie, bowiem liczy niecałe półtorej strony. Nowelizacja w zakresie swojej regulacji wdraża do polskiego porządku prawnego: (i) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (dyrektywa RED II) oraz (ii) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniającą dyrektywę 2012/27/UE.

Jak wskazuje projektodawca, Ustawa „*ma na celu modyfikację funkcjonującego systemu wsparcia prosumpcji przez stworzenie warunków do szerszej partycypacji społeczeństwa. Głównym celem niniejszego projektu jest promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w formule rozproszonej i obywatelskiej*”. Jednocześnie nowelizacja ma za zadanie umożliwić korzystanie ze wsparcia energetyki prosumenckiej przez grupy odbiorców energii, które dotychczas nie miały takiej możliwości, wprowadzając wariant „prosumenta zbiorowego energii odnawialnej” (służący budowie i eksploatacji instalacji odnawialnego źródła energii (OZE) w ramach budynków wielolokalowych) oraz „prosumenta wirtualnego energii odnawialnej” (opierającego się na koncepcji przypisania określonej części produkcji energii elektrycznej z oddalonej instalacji OZE do danego punktu poboru energii).

Projektodawca wyjaśnia również, że zawarte w nowelizacji ustawy o OZE działania mające na celu rozwój i wykorzystanie energetyki prosumenckiej i rozproszonej przyczynią się równocześnie do realizacji innych priorytetów rządu, takich jak:

- poprawa efektywności energetycznej,
- zmniejszenie emisyjności sektora energetycznego,
- poprawa lokalnego bezpieczeństwa energetycznego,
- walka ze zjawiskiem smogu.

□ **Nowe podmioty na rynku: prosument wirtualny, prosument zbiorowy oraz reprezentant prosumentów**

Nowelizacja ustawy o OZE wprowadza do słowniczka ustawowego definicję prosumenta wirtualnego (projektowany art. 2 pkt 27b ustawy o OZE) i prosumenta zbiorowego (projektowany art. 2 pkt 27c ustawy o OZE), występujące w tekście ustawy bezpośrednio po ogólnej definicji prosumenta (obejmującej też tzw. prosumenta biznesowego).

Prosumentem wirtualnym ma być odbiorca końcowy wytwarzający energię elektryczną wyłącznie z odnawialnych źródeł energii na własne potrzeby w instalacji odnawialnego źródła energii przyłączonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej w innym miejscu niż miejsce dostarczania energii elektrycznej do tego odbiorcy, która jednocześnie nie jest przyłączona do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej za pośrednictwem wewnętrznej instalacji elektrycznej budynku wielolokalowego, pod warunkiem że w przypadku odbiorcy końcowego niebędącego odbiorcą energii elektrycznej w gospodarstwie domowym, wytwarzanie to nie stanowi przedmiotu przeważającej działalności gospodarczej. Zakładany model prosumenta wirtualnego przewiduje możliwość nabycia praw do określonej części produkcji energii ze źródła odnawialnego, które jest oddalone od miejsca poboru energii.

Prosumentem zbiorowym ma być odbiorca końcowy wytwarzający energię elektryczną wyłącznie z odnawialnych źródeł energii na własne potrzeby w mikroinstalacji lub małej instalacji przyłączonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej za pośrednictwem wewnętrznej instalacji elektrycznej budynku

wielolokalowego, w której znajduje się punkt poboru energii elektrycznej tego odbiorcy, pod warunkiem że w przypadku odbiorcy końcowego niebędącego odbiorcą energii elektrycznej w gospodarstwie domowym, wytwarzanie to nie stanowi przedmiotu przeważającej działalności gospodarczej.

Z kolei reprezentantem prosumentów (art. 2 pkt 29b ustawy o OZE) ma być osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, uprawniona na podstawie umowy, zawieranej z prosumentami wirtualnymi lub zbiorowymi, do reprezentacji prosumentów wirtualnych lub prosumentów zbiorowych, w szczególności w relacjach z operatorem systemu dystrybucyjnego, zarządcą budynku wielolokalowego lub organami administracji architektoniczno-budowlanej, a w przypadku prosumenta wirtualnego energii odnawialnej - także podmiotem odpowiedzialnym za bilansowanie handlowe.

Zgodnie z wprowadzonym art. 4a ust. 1 ustawy o OZE, konieczne jest zawarcie umowy przez prosumentów zbiorowych lub prosumentów wirtualnych, jeśli więcej niż jeden prosument zbiorowy wytwarza energię elektryczną w mikroinstalacji lub małej instalacji lub gdy więcej niż jeden prosument wirtualny wy-

tworzy energię elektryczną w instalacji OZE. Określa się w niej m. in.:

- przysługujący poszczególnym prosumentom zbiorowym energii odnawialnej lub prosumentom wirtualnym energii odnawialnej udział, wyrażony w procentach, w wytwarzaniu energii elektrycznej z odnawialnego źródła energii oraz maksymalną moc zainstalowaną elektryczną, wyrażoną w jednostkach energii, której ten udział odpowiada; udział ten jest określany co najmniej na okres 12 miesięcy; w przypadku zmiany tego udziału po upływie ww. okresu zmiana taka obowiązuje przez okres 12 miesięcy;
- tytuł prawny przysługujący prosumentom zbiorowym do mikroinstalacji lub małej instalacji lub tytuł prawny przysługujący prosumentom wirtualnym do instalacji OZE;
- reprezentanta prosumentów.

Ustawodawca przesądza również, że mikroinstalacja i mała instalacja wykorzystywana przez prosumentów zbiorowych nie stanowią części składowej budynku wielolokalowego (nowy art. 4a ust. 2 ustawy o OZE). Oznacza to, że instalacje PV nie stają się własnością właściciela nieruchomości, na której posadowiony jest budynek wielolokalowy.

fol. Biel Merro on Unsplash

□ Zmiana systemu rozliczeń z *net-metering* na *net-billing*

Podstawową zmianą przygotowaną przez legislatora jest zastąpienie obecnie obowiązującego systemu rozliczeń *net-metering* (opartego o przedstawiony wyżej system opustów i dokonywanego na podstawie wskazań urządzenia pomiarowo-rozliczeniowego dla danej mikroinstalacji) na system rozliczeń finansowych *net-billing*. Opiera się on na odrębnym rozliczaniu energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej i energii elektrycznej pobranej z sieci w oparciu o wartości jednostki energii ustalonej według ceny giełdowej godzinowej. Prosument uzyskiwałby cenę rynkową za energię elektryczną wprowadzoną do sieci z własnej instalacji PV. Z kolei, za energię elektryczną pobieraną z sieci płaciłby takie same kwoty jak inni odbiorcy, obejmujące wszystkie opłaty (w tym opłatę dystrybucyjną) i podatki. Zmiana ta najprawdopodobniej spowoduje dłuższy okres zwrotu inwestycji w fotowoltaikę (w zależności od wysokości cen energii elektrycznej w przyszłości), lecz jak przekonuje ustawodawca w uzasadnieniu do nowelizacji jest ona konieczna, bowiem z jednej strony stanowi wdrożenie unijnej dyrektywy RED II⁴, a z drugiej oczekuje się, że zmniejszy obciążenie sieciowe w sieciach niskiego napięcia.

W celu prawidłowego dokonywania opisanych rozliczeń operator systemu dystrybucyjnego udostępni sprzedawcy zobowiązanemu dane obejmujące godzinowe wolumeny energii elektrycznej wprowadzanej i pobranej z sieci dystrybucyjnej przez prosumentów i prosumentów zbiorowych. Udostępnienie to ma nastąpić w oparciu o system teleinformatyczny, który ma zacząć działać od 1 lipca 2022 r.

Model *net-billing* miałby co do zasady zastosowanie do prosumenckich instalacji fotowoltaicznych, w których wytworzenie i wprowadzenie energii elektrycznej do sieci dystrybucyjnej nastąpiło od 1 kwietnia 2022 r. Uprawnienie do rozliczenia energii elektrycznej w systemie *net-billing* powstaje od daty wytworzenia po raz pierwszy energii elektrycznej z OZE i wprowadzenia jej do sieci dystrybucyjnej oraz trwa przez okres kolejnych 15 lat.

Z kolei prosumenckie instalacje fotowoltaiczne, w których wytworzenie i wprowadzenie energii elektrycznej do sieci dystrybucyjnej nastąpiło do 31 marca 2022 r. będą nadal mogły korzystać z systemu *net-metering*. Jest to związane z zasadą ochrony praw nabytych przez osoby, które już korzystają z rozliczeń na podstawie *net-metering* lub rozpoczną korzystanie do 31 marca 2022 r. (ekspektatywa nabycia prawa do rozliczenia *net-metering*).

Przy czym przewidziane jest zastosowanie systemu *net-metering* (na dotychczasowych zasadach) dla rozliczenia energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej w okresie od 1 kwietnia 2022 r. do 30 czerwca 2022 r. wobec ilości energii elektrycznej pobranej z tej sieci w tym okresie w celu jej zużycia na potrzeby własne przez prosumenta i prosumenta zbiorowego. Warunkiem jednak skorzystania z tego okresu przejściowego jest wytworzenie i wprowadzenie energii elektrycznej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej po raz pierwszy w okresie od 1 kwietnia 2022 r. do 30 czerwca 2022 r.

Uchwalona ustawa, o ile zostanie przyjęta przez Senat RP w niezmiennym kształcie i podpisana przez Prezydenta RP stanowi istotną zmianę w segmencie fotowoltaiki, zmieniając zasady

rozliczeń prosumentów, ale także wprowadzając model prosumpcji rozproszonej i obywatelskiej. Może przełożyć się wprost proporcjonalnie na tempo wzrostu mocy zainstalowanych w fotowoltaice w Polsce.

□ Ochrona konsumentka

Ustawa nowelizująca o OZE zakłada, że do rozliczeń wartości energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej i pobranej z tej sieci, w przypadku prosumenta, prosumenta zbiorowego i prosumenta wirtualnego, będących konsumentami w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego, stosuje się przepisy o ochronie praw odbiorcy końcowego oraz przepisy dotyczące ochrony konsumenta (nowy art. 4 ust. 7 ustawy o OZE).

Jednocześnie wprowadzony art. 4 ust. 8 ustawy o OZE przesądza, że wytwarzanie oraz wprowadzanie do sieci dystrybucyjnej energii elektrycznej przez prosumenta, prosumenta zbiorowego lub prosumenta wirtualnego, niebędących przedsiębiorcami w rozumieniu ustawy Prawo przedsiębiorców, nie stanowi działalności gospodarczej.

□ Vacatio legis

Wejście w życie ustawy nowelizującej ustawę o OZE przewidziano na 1 kwietnia 2022 r. Wyjątkiem jest szereg przepisów wymienionych w art. 9 pkt 2 ustawy nowelizującej, które w zakresie w jakim dotyczą prosumenta wirtualnego, wejdą w życie z dniem 2 lipca 2024 r. Warto odnotować, że ogólny termin wejścia w życie ustawy nowelizującej ustawę o OZE pierwotnie miał przypaść na dzień 1 stycznia 2022 r., a w kolejnej wersji projektu nowelizacji na dzień 1 lutego 2022 r. Wydłużenie zatem *vacatio legis* jest pewnego rodzaju kompromisem łączącym różne oczekiwania szeroko rozumianych interesariuszy tej ustawy. □

Przypisy

- 1 Por. <https://www.ure.gov.pl/wydawnictwa#informacja-statystyczna-o-energii-elektrycznej> - dostęp: 29.10.2021 r.
- 2 Por. <https://www.gov.pl/web/klimat/polityka-energetyczna-polski-do-2040-r-przyjeta-przez-rade-ministrow> - dostęp: 29.10.2021 r.
- 3 Por. <https://www.ure.gov.pl/wydawnictwa#informacja-statystyczna-o-energii-elektrycznej> - dostęp: 29.10.2021 r.
- 4 Zgodnie z dyrektywą RED II system *net-billing* powinien obowiązywać od początku 2024 r.